

TEORETICKÁ VÝCHODISKA OVLIVŇOVÁNÍ BARIÉR REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

THEORETICAL BASES OF INFLUENCING THE BARRIERS OF REGIONAL DEVELOPMENT

ING. LUCIE KOVÁCSOVÁ

Katedra regionální ekonomie a správy | *Dep. of Regional Economics and Administration*
Ekonomicko-správní fakulta | *Faculty of Economics and Administration*
Masarykova univerzita | *Masaryk University*
✉ *Lipová 41a, 602 00 Brno, Czech Republic*
E-mail: kovacsova@rect.muni.cz

Anotace

Cílem příspěvku je shrnout základní teoretická východiska, která určitým způsobem ovlivňují existenci bariér regionálního rozvoje. První kapitola se zabývá samotným pojmem region, tedy jeho charakteristikou a klasifikací různých typů regionů. V druhé kapitole je řešena problematika regionální konkurenceschopnosti, kde jsou zdůrazněny především dva odlišné přístupy v pohledu na tuto záležitost. Třetí část stručně pojednává o faktorech regionálního rozvoje, na což navazuje problematika regionálních disparit. Všechny tyto kapitoly vycházejí především z dosavadní rešerše publikačních zdrojů, zabývajících se uvedenými tématy.

Klíčová slova

regionální rozvoj, bariéry rozvoje, regionální konkurenceschopnost, disparity

Annotation

The aim of this paper is to sum up the basic theoretical approaches, which somehow influence the existence of the barriers of regional development. First part deals with the term region, its characteristics and classifying the different types of regions. In the second part, there is solved the issue of regional competitiveness and there are emphasized especially two different approaches in the view of this matter. Third part deals briefly with factors of regional development and it is followed by the issue of regional disparities. All these chapters are particularly based on existing summary of publication sources dealing with mentioned topics.

Key words

regional development, barriers of the development, regional competitiveness, disparities

JEL classification: *R12, R58*

Úvod

Regionální rozvoj se zejména po vstupu do EU stal i v ČR poměrně značně frekventovaným pojmem, jehož praktický význam je výrazně posilován i provedenou decentralizací veřejné správy (Víturka, 2005). Pod pojmem regionální rozvoj si lze představit ekonomický, sociální, environmentální nebo i územní rozvoj určitého území. Regionální rozvoj je řešen především prostřednictvím regionální politiky. Mezi základní cíle regionální politiky patří snižování regionálních disparit a rozvoj regionů zaměřený na jejich soudržnost a zvyšování konkurenceschopnosti. V ideálním případě by každý region měl mít příležitosti ke svému vyváženému rozvoji odpovídajícímu jeho potenciálu a specifickým stránkám. Dle OECD může být regionální rozvoj chápan také jako obecné úsilí o snížení regionálních disparit podporou ekonomické činnosti v regionech (zaměstnanost, vytváření

bohatství). Politika regionálního rozvoje se v minulosti snažila dosáhnout těchto cílů prostřednictvím rozsáhlého rozvoje infrastruktury a přitahování investic (OECD).

Současná regionální politika je významně determinována myšlenkami představitelů institucionálních teorií regionálního rozvoje. Institucionální teorie regionálního rozvoje spatřují inovace jako klíčový faktor ekonomického a sociálního rozvoje. Z hlediska praktických doporučení pro koncepci regionální politiky se zaměřují zejména na způsoby, jakými je možné napomoci vzniku a šíření inovací. Tyto způsoby představují například budování inovační infrastruktury, tvorbu a šíření nových znalostí, vzájemnou interakci a učení jednotlivých aktérů a networking. Toho může být dosaženo prostřednictvím intervence veřejného sektoru (státu, regionu) nebo společného úsilí veřejného a soukromého sektoru. Konkrétně mohou tyto intervence znamenat zvýšení investic do vzdělávání, podporu inovačního podnikání, podporu vzniku institucí na podporu učení, vědy a výzkumu nebo vzniku organizací, které podporují a usnadňují vzájemnou komunikaci mezi jednotlivými inovačními aktéry (tzv. intermediární organizace). Samozřejmě žádoucí je také vznik místních podnikatelských sdružení a vzájemná komunikace a spolupráce mezi jeho členy. V tomto směru však pochopitelně může veřejný sektor působit pouze jako určitý katalyzátor nebo facilitátor, a vlastní iniciativa musí vzejít od soukromých firem. V zásadě se ukazuje, že nejučelnější jsou investice do lidských zdrojů, do vzdělávání a výchovy kvalifikovaných lidí (Blažek, Uhlíř, 2011). V rámci institucionálních teorií byly rozpracovány analytické koncepty popisující výše uvedené jevy. Jedná se především o koncept národních a regionálních inovačních systémů a koncept triple helix.

Stále více důležitým faktorem pro rozvoj regionu je výzkum a vývoj, které jsou považovány za jeden z hlavních zdrojů pro tvorbu inovací. V mnoha odvětvích průmyslu je důležitou součástí inovačního systému veřejně podporovaný univerzitní výzkum a laboratoře financované z veřejných prostředků. Univerzity a další vzdělávací instituce hrají v inovačním systému dvě různé role: jsou místem, kde vědci a inženýři získávají své prvotní vzdělání a ve většině zemí (ne však ve všech) jsou těžištěm pro značné množství výzkumných aktivit v oborech spojených s konkrétní technologií. Spolupráce mezi univerzitami a firmami je základem pro inovační potenciál regionu (Nelson, 1996).

Z výše uvedeného vyplývá, že regionální rozvoj není rovnoměrný, že se vyskytují rozdíly v úrovni rozvoje jednotlivých regionů a že regiony plně nevyužívají svůj rozvojový potenciál. Plnému využití potenciálu regionů brání existence a přítomnost bariér regionálního rozvoje. Pokud by tyto bariéry byly odstraněny (anebo alespoň zmírněny, což je v praxi reálnější), pro region by to znamenalo dosažení vyšší úrovně socio-ekonomického rozvoje. To by se mohlo projevit například ve vyšší ekonomické výkonnosti, snížení nezaměstnanosti, zvýšení disponibilních příjmů obyvatelstva, zlepšení kvality života nebo zlepšení kvality životního prostředí. K tomu, abychom byli schopni odstranit (eliminovat) bariéry regionálního rozvoje, musíme je nejdříve poznat a identifikovat. Teprve potom je možné navrhnout efektivní řešení ke zmírňování překážek.

1. Region

Pojem region je chápán odlišným způsobem v závislosti na tom, pro jaký účel se vymezuje. Z pohledu regionálních věd jde o oblast, která je určována geografickými, geologickými, historickými, sociálně-ekonomickými podmínkami a v neposlední řadě i administrativním vymezením (Kadeřábková, 2008).

Žitek a Klímová (2008) odvozují tři základní charakteristiky, které lze s pojmem region spojit, a to:

- jedná se o určenou (ohrazenou) část území,
- jeho vymezení je vždy účelové,
- jedná se o územní jednotku mezi národním státem a obcí.

Při širší interpretaci pojetí stejnorodosti regionu se stalo východiskem rozlišení dvou typů regionů (Hamalová, 1996):

- *Homogenní* – mají stejný charakter v celém území, jsou vymezené na základě prioritní koncentrace jednoho nebo určité kombinace odvětví (regiony zemědělské, průmyslové, turistické apod.).

- *Nodální* – určitý komplex jednotek v prostoru, které jsou vzájemně propojené především prostřednictvím sídelního centra. Vazby mezi sídly vznikají na bázi poskytování určitých služeb, pracovních příležitostí, administrativních funkcí soustředěných v centrálním městě. Tyto regiony jsou vnitřně heterogenní.

Další přístup ke klasifikaci regionů, velmi blízký členění regionů dle Eurostatu, uvádí Matoušková (2000), která člení regiony na:

- *Administrativní* – vymezovány pro potřeby výkonu státní správy a územní samosprávy. Beze zbytku pokrývají celé území daného státu. Zpravidla existuje několik hierarchických úrovní administrativních regionů, přičemž platí, že jednotky stejné hierarchické úrovně by měly být do určité míry srovnatelné z hlediska rozlohy a počtu obyvatel.
- *Účelové* – vymezovány pro řešení určitých problémů (např. problémy se životním prostředím, ekonomická zaostalost) a bývají reprezentovány zvláštním orgánem. Mají omezenou časovou platnost, jejíž délka souvisí s povahou daného problému a tím i s časem, který je potřeba na jeho vyřešení. Při jejich vymezení nemusí být respektovány hranice administrativních regionů.

Regiony lze považovat za stavební kameny národní ekonomiky. Každá země potřebuje konkurenceschopné a dynamické regiony, aby mohla dosáhnout svých ekonomických a sociálních cílů na národní úrovni.

Pro účely regionálních statistik na úrovni Evropské unie je používáno členění regionů podle společné klasifikace územních statistických jednotek – NUTS. Z důvodu harmonizace sledovaných údajů je toto členění na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 povinné a je založeno na definici „počtu obyvatel“. Do klasifikace každého státu je na základě tohoto nařízení na všech úrovních NUTS zařazena i položka Extra-Regio, která umožňuje lokalizovat aktivity členského státu provozované na ekonomickém území státu, které nemůže být připojeno k určitému regionu. Od 1. ledna 2008 je systém statistické klasifikace územních struktur v České republice v souladu se systémem Eurostatu rozdělen na dvě části: klasifikace CZ-NUTS a systém LAU. Systém LAU je určen zejména pro potřeby statistiky regionů. Na rozdíl od systému NUTS, který je postaven na právním základě, LAU legislativní oporu nemá (Český statistický úřad, 2012). Jak je v rámci uvedeného členění rozdělena Česká republika, včetně počtu každé z jednotek, vystihuje následující tabulka.

Tab. 1: Členění ČR na základě klasifikace NUTS (LAU)

Klasifikace NUTS (LAU)	Územní jednotka	Počet jednotek
NUTS 0	Stát	1
NUTS 1	Území	1
NUTS 2	Oblasti (Regiony soudržnosti)	8
NUTS 3	Kraje	14
LAU 1	Okresy	77
LAU 2	Obce	6 251

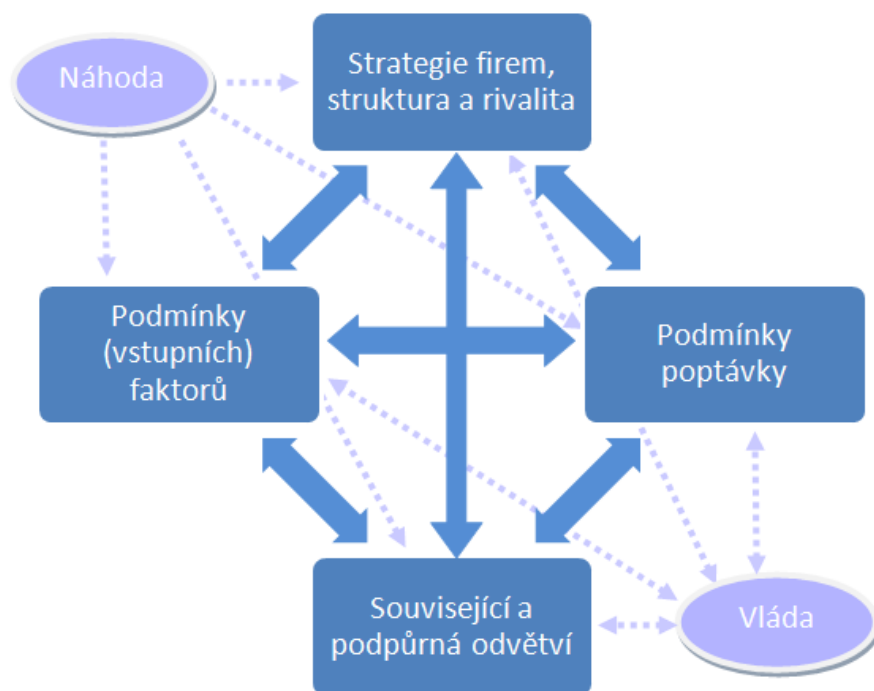
Zdroj: Český statistický úřad, 2011, upraveno

2. Regionální konkurenceschopnost

O regionální konkurenceschopnosti se vedou četné odborné diskuze. Základním problémem je, zda území (města, regiony, státy) mezi sebou soutěží, nebo zda konkurenceschopnost je nepřiměřené označení pro hodnocení zdraví a úspěšnosti ekonomiky. Na druhé straně se pojem konkurenceschopnosti států, regionů či měst stále více objevuje při hodnocení jejich ekonomiky, prosperity, blahobytu či dosažené životní úrovně. Zde je jisté potřeba zmínit, že existuje rozdílná chápání konkurenceschopnosti, a to makroekonomické na jedné straně a mikroekonomické na straně druhé. Oba tyto přístupy jsou v této subkapitole naznačeny.

Regionální konkurenceschopnost vyjadřuje schopnost regionů generovat příjmy a udržet úroveň zaměstnanosti v rámci národní a mezinárodní konkurence. Původní přístup ke konkurenceschopnosti byl založen na nízkých nákladech a na efektivnosti, avšak pro dosažení a udržení úspěchu je nutné zcela změnit přístup k ní. Nový přístup je založen na inovacích a dynamice. Bohatství je ve skutečnosti vytvářeno firmami, zaměstnanci, trhy a dalšími návaznými institucemi, u kterých dochází k soutěžení. Konkurenceschopnost v konečném důsledku závisí na zdokonalování mikroekonomických základů konkurence, a tedy i produktivita je odvozena z kvality mikroekonomického podnikatelského prostředí firem, která je funkcí vzájemně provázaných faktorů (Skokan, 2004). Tyto faktory propojuje tzv. „model diamantu“ Michaela Portera, který lze graficky znázornit takto:

Obr. 2: Model diamantu M. Portera

Zdroj: Porter, 1998 (vlastní zpracování)

Michael E. Porter je jedním z předních světových autorů zabývajících se konkurenční strategií a mezinárodní konkurenceschopností. Jeho „diamant“ je zcela novým modelovým přístupem, jak pochopit konkurenční postavení národa (nebo lokality) v celosvětové hospodářské soutěži.

Porter (1994) se také dále hodně zabýval konkurenceschopností firem, kdy zkoumal možnosti, které firmě pomohou efektivněji konkurovat a tím upevnit její postavení na trhu. Definoval tři potencionálně úspěšné strategické přístupy:

- prvenství v celkových nákladech;
- diferenciaci;
- soustředění pozornosti.

Tyto přístupy je teoreticky možné s určitými omezeními a obměnami aplikovat také na konkurenceschopnost regionu. I když například Krugman (1996) se proti takovému chápání vymezuje a tvrdí, že pojem konkurenceschopnosti má smysl pouze při použití pro firmy, avšak v případě aplikace na koncept národních ekonomik je používání tohoto pojmu zcela nepatřičné.

Druhým přístupem, který lze využít při zkoumání konkurenceschopnosti regionů, je pomoci Paretovy efektivnosti. Výchozí myšlenkou tohoto přístupu je, že rozvoj, zejména urbanistický, v praxi v naprosté většině případů někoho poškodí. Proto se uplatňuje tzv. potenciální Paretovo kritérium, kde

je újma, kterou by změnou utrpěl některý subjekt, efektivně kompenzována (Maier, Čtyroký, 2000). Pojem potenciální Paretovo zlepšení je používán i v zahraničních zdrojích, kdy např. Boadway a Bruce (1984) uvádí, že je tím myšlen stav, kdy ti, kteří si změnou polepšili, mohou hypoteticky kompenzovat ztrátu těch druhých. Tato kompenzace nutně nevyžaduje, aby ti, kdo si polepší, skutečně odškodnili ty, kdo si pohorší. Maximalizace efektivnosti požaduje jen možnost kompenzace. Ekonomické odůvodnění existence veřejného sektoru může být chápáno pouze co se týče míry, jakou vládní zásah vylepšuje alokační efektivitu a takové zlepšení je možné jen tehdy, když trhy nedosahují Paretova optima (Bailey, 2004). V některých zdrojích lze také narazit na to, že je tento jev nazýván jako „Kaldor-Hicks efficiency“¹.

V souvislosti s výše uvedeným lze zmínit, že mohou existovat i případy, kdy určitá překážka pro rozvoj jednoho regionu, může být přínosem pro jiný region, a proto se může stát, že odstraněním této bariéry můžeme negativně ovlivnit rozvoj toho druhého regionu, a to především z důvodu, že většina zdrojů se vyskytuje v omezené míře a v ekonomice lze tedy v mnoha případech uspět pouze na úkor někoho jiného.

Nedostatečné informace, které máme k dispozici, však představují podstatné omezení různých teoretických schémat odškodnění a paretovských zlepšení. Možná i proto se paretovský přístup k efektivnosti setkává také s kritikou, a to především z řad liberálních ekonomů, kdy například Kinkor (2000) zdůrazňuje fakt, že se tímto neměří užitek jednotlivce, ale užitek společnosti, což je ale vlastně souhrn mnoha jednotlivců, a proto se jedná o velmi prázdné a nesmyslné kritérium. Od tohoto pohledu je však v tomto případě nutné se oprostít.

3. Faktory regionálního rozvoje

Pro hodnocení regionálního rozvoje je využívána široká škála indikátorů a deskriptorů, které by měly pomoci k vyhodnocování stanovených cílů. Pod pojmem indikátor se rozumí pouze kvantitativní informace a lze jej rozdělit na následující typy (Viturka, 2005):

- Zdrojové indikátory – poskytují informace o úrovni finančních, lidských, materiálních nebo institucionálních prostředků použitých pro implementaci daného programu (např. celkový objem rozpočtu, procento veřejného financování).
- Výstupové indikátory – představují objem produktu z jednotlivých aktivit, tedy všechno, čeho je díky veřejným výdajům dosaženo (např. počet km nové silnice).
- Výsledkové indikátory – zachycují bezprostřední výnosy plynoucí z realizace rozvojového projektu nebo implementace programu a poskytují informace o změnách, které plynou přímým adresátům nebo beneficentům programu.
- Indikátory dopadů – zachycují důsledky způsobené implementací programu, dopady jsou měřeny až po odeznění přímých výsledků nebo interakcí způsobených programem (např. počet nově vzniklých pracovních míst, které jsou obsazeny nejméně i po roce po dokončení realizace projektu).

Naproti tomu deskriptory se vztahují i ke kvalitě sledovaného jevu a jsou zpravidla tvořeny soubory indikátorů. Tyto deskriptory je možné použít zejména pro analýzu základních ukazatelů vybraného regionu, na základě kterých je pak možné daný region porovnávat s jinými regiony a díky tomu případně určovat nedostatky, jejichž bližším zkoumáním je následně možné najít bariéry pro rozvoj regionu ve vytyčené oblasti. Uvedené deskriptory lze také rozčlenit, a to například do následujících oblastí (Viturka, 2005):

- Souhrnná charakteristika regionu – struktura regionu, lokalizace regionu, obyvatelstvo, hospodářská charakteristika, vnější vztahy, ekonomické agregáty
- Ekonomický potenciál – úroveň zaměstnanosti, ekonomické aktivity, investiční aktivity, výzkum a vývoj, zemědělství, cestovní ruch
- Lidský potenciál – demografický vývoj, životní úroveň, vzdělanostní úroveň, zdravotní stav, úroveň nezaměstnanosti, sociální úroveň

¹ Definice tohoto pojmu např. v Economic Glossary (2007-2008).

- Technická vybavenost a obsluha území – dopravní infrastruktura, dopravní obsluha, technická infrastruktura, úroveň bydlení
- Životní prostředí – ovzduší, voda, odpady a fyzikální pole, charakter přírody

V kontextu analýzy ekonomického profilu území identifikují Blakely a Leigh (2010) hlavní statistické kategorie, které by do tohoto typu analýz měly. Pro účely dalšího výzkumu, zejména z pohledu rozčlenění bariér, by mohly být brány v potaz především tyto:

- Demografie – populace dle věkových skupin/dle národnosti, domácnosti, migrační saldo za posledních 5 let, dosažené vzdělání
- Kvalita života – klimatické podmínky (průměrná teplota, dešťové úhrny, slunné dny), nabídka a cena bydlení, nabídka bydlení pro pracovní sílu, vzdělání (výdaje na studenta, míra středního/vysokého vzdělání apod.)
- Charakteristiky pracovní síly – míra nezaměstnanosti, míra participace (muži, ženy, národnosti), podle odvětví
- Výzkumná báze – firemní, nezisková, univerzitní, vládní
- atd.

Tento výčet samozřejmě není vyčerpávající a je možné najít mnoho dalších kategorií, a to jak přímo u tohoto autora, tak i u několika dalších. Zásadní kategorie, kterou je jistě potřeba doplnit, se skládá z ekonomických ukazatelů (HDP, inflace, nezaměstnanost, průměrná mzda apod.). Doplněny by mohly být např. i výsledky v oblasti transferu technologií, kterým jsem se podrobněji zabývala v rámci své publikační činnosti. V rámci dalšího výzkumu bude rozsah sledovaných ukazatelů upřesněn a doplněn.

Měřením regionálního rozvoje prostřednictvím indikátorů se zabývá například Hrabánková (2011), která více rozebírá jejich kvantifikaci, členění, ale především pak další typy. Základem pro efektivní regionální politiku je analýza relevantních faktorů regionálního rozvoje. Podrobnější specifikaci těchto faktorů, které jsou předmětem podpory z hlediska vyváženého regionálního rozvoje, uvádí § 3 zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Je zřejmé, že faktory regionálního rozvoje jsou v čase variabilní, což souvisí na jedné straně se stupněm poznání socioekonomických procesů, na druhé straně podléhají změnám z důvodu vývoje struktur a jejich vzájemného působení. Tyto faktory tvoří (Hrabánková, 2011):

- přírodní zdroje a přírodní prostředí jako dlouhodobé determinanty regionálního rozvoje,
- hmotné faktory v podobě jejich produkčního potenciálu a infrastruktury,
- nehmotné faktory, zejména inovace a schopnost jejich vytváření a šíření, dostupnost a účinné využití informačních a komunikačních technologií (ICT), institucionální prostředí
- lidské zdroje s příslušnou úrovní dovedností a odborného vzdělání.

4. Regionální disparity

Na základě výše uvedených charakteristik regionu se ve výzkumné sféře řeší především otázky regionálních disparit. V souladu s rozdělením teorií regionálního rozvoje lze i na disparity nahlížet dvěma přístupy. Do prvního z nich se řadí návaznost na konvergenční teorie, jejichž autoři se přiklánějí k názoru, že přirozenou základní tendencí regionálního rozvoje je vyrovnávání rozdílů mezi regiony. V druhém případě jde o souvislost s divergenčními teoriemi, jejichž zastánci jsou přesvědčeni, že v průběhu vývoje dochází spíše k dalšímu zvětšování meziregionálních rozdílů (Blažek, Uhlíř, 2011).

V České republice se výzkumem disparit významně zabývá například Kutscherauer (2011). Disparity nejsou zkoumány proto, aby bylo dosaženo toho, že budou všechny regiony na stejné úrovni, ale proto, aby se potvrdila jedinečnost regionu a aby bylo možné region účelně a efektivně odlišit a mohl díky tomu využít své komparativní výhody (Kutscherauer a kol., 2007-2013). Mezi možná vysvětlení vzniku regionálních disparit je možné zařadit také nedostatek podnikatelských subjektů v některých regionech a naopak jejich koncentrace v jiných (Higgins, Savoie, 1997). Jako další možnosti jejich členění dle způsobu jejich vzniku je možné zmínit dva typy, a to disparity samovolně vznikající

(vyvolané geografickými šoky) nebo vznikající činností člověka (vyvolané např. politickými vlivy, vnější ekonomikou) (Chabičovská, 2009). Regionální problémy mohou být způsobeny řadou faktorů ekonomické a neekonomické povahy (např. i psychologické faktory). Navíc mohou být zapříčiněny i sekundárními faktory, kterými může být vnější ekonomika nebo demografická situace (Macháček a kol., 2011).

Příčiny zaostávání tzv. problémových regionů jsou tedy různorodé a projevují se v mnoha oblastech. Podle příčin zaostalosti, můžeme rozlišit tři hlavní typy problémových regionů (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011):

- regiony nedostatečně vybavené (přírodními) zdroji,
- regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů a
- regiony se stagnujícími či upadajícími základními odvětvími.

Neznamená to však, že je-li nějaký region problémový, tak jej můžeme jednoznačně zařadit do některé z těchto kategorií, ale je možné, že region bude zaostalostí odpovídat kombinaci jednotlivých typů nebo dokonce může trpět všemi uvedenými problémy. V konečném důsledku by mohlo být i možné definovat zcela novou kategorii, např. na základě výsledků dalšího vlastního výzkumu.

Pro analýzu regionálních disparit jsou využívány různé metody, kdy např. Faltová Leitmanová (2012) za tímto účelem používá metodu datových obalů (tzv. DEA), a to především ve smyslu vícekritériálního hodnocení regionů, k vytipování jejich silných a slabých stránek a získání doporučení pro zlepšení kvality života v daném regionu. K hodnocení disparit pak používá CCR model, který zohledňuje ovlivnitelnost vstupů a jako základní jednotky zvolila okresy (NUTS 4, resp. LAU 1). Jako ukazatele byly za tímto účelem vybrány: míra nezaměstnanosti, kriminalita, průměrné procento pracovní neschopnosti, index stáří a podíl obyvatelstva v produktivním věku. Tuto metodu využívá ve svém výzkumu i Staníčková a Melecký (2012).

Otázkou může být, zda a jak je vhodné zjištěné negativní disparity eliminovat. Záleží především na tom, jakou skupinu disparit budeme chtít řešit. Návrhy řešení bývají mimo jiné i součástí různých strategických dokumentů regionálního rozvoje, kdy přímo na řešení identifikovaných problémů se zaměřují ustanovené rozvojové programy (příkladem mohou být operační programy).

Závěr

Tento příspěvek se zaměřuje na čtyři výchozí tematické oblasti. První z nich je zaměřena na samotný pojem region. Jsou zde uvedeny různé jeho charakteristiky a klasifikace jeho typů, jako je rozdělení na homogenní a nodální či administrativní a účelové. Samozřejmě je zde uvedeno i členění regionů pro potřeby Evropské unie na statistické jednotky NUTS a LAU.

Druhá kapitola pojednává o regionální konkurenceschopnosti. V souvislosti s touto problematikou je zde zmíněn i Porterův model diamantu a jeho implikace z firemní sféry na regiony. Zde se mimo jiné nabízí otázka, zda je vůbec možné o regionech tvrdit, že jsou konkurenceschopné a jak mohou mezi sebou regiony soutěžit. Také jsou zde zdůrazněny dva odlišné přístupy v pohledu na regionální konkurenceschopnost, kdy jeden se přiklání k myšlence, že jeden region si může polepšit pouze na úkor druhého a pak je vhodné zhoršení situace na druhé straně nějak kompenzovat, a druhý tvrdí, že region může zlepšovat své charakteristiky bez negativního vlivu na ostatní regiony.

Třetí kapitola se zabývá faktory regionálního rozvoje. Je zde uvedeno vysvětlení pojmů indikátory a deskriptory včetně jejich členění. Dále jsou zde nastíněny hlavní statistické kategorie ekonomického profilu území, na což navazuje zmínka o analýze relevantních faktorů regionálního rozvoje společně s informací, co tyto faktory může tvořit.

Čtvrtá kapitola je pak věnována regionálním disparitám, což je v současnosti aktuálně zkoumaná oblast. Jsou zde uvedeny dva přístupy k možnému nahlížení na disparity a samozřejmě také jejich možné členění a možné metody pro jejich analýzu. Je zde zmínka i o třech hlavních typech

problémových regionů dle příčin zaostalosti a v závěru je zmíněna otázka, jak vhodně zjištěné negativní disparity eliminovat.

Uvedená témata budou dále sloužit jako východisko pro další výzkum zaměřený na ovlivňování bariér regionálního rozvoje. Otázka zkoumání bariér pro rozvoj regionu není totiž zatím dostatečně rozpracována, a proto představuje významný prostor pro další výzkum.

Literatura

- [1] BAILEY, S. *Veřejný sektor: teorie, politika a praxe*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 455 s. ISBN 8086432610.
- [2] BLAKELY, E. J., LEIGH, N.G. *Planning local economic development: theory and practice*. 4th ed. Los Angeles: Sage, 2010, xvi, 446 p. ISBN 9781412960939.
- [3] BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011, 342 s. ISBN 9788024619743.
- [4] BOADWAY, R. W., BRUCE, N. *Welfare economics*. 1st ed. Oxford: Basil Blackwell, 1984. 344 s. ISBN 0631133275.
- [5] Český statistický úřad. *Číselník okresů* [online]. Praha, 2012 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/ciselnik_okresu_lau1_nuts_2008> .
- [6] Český statistický úřad. *Klasifikace CZ-NUTS* [online]. Praha, 2011 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/3_klasifikace_cz_nuts_nuts_2004> .
- [7] *Economic Glossary* [online]. ©2007-2008 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <<http://glossary.econguru.com/>> .
- [8] FALTOVÁ LEITMANOVÁ, I. *Regionální rozvoj - přístupy a nástroje*. 1. vyd. Praha: Alfa nakladatelství, 2012, 198 s. ISBN 9788087197585.
- [9] HAMALOVÁ, M. *Priestorová ekonomika*. Vyd. 1. Bratislava: Ekonóm, 1996. 144 s. ISBN 8022507504.
- [10] HIGGINS, B. H., SAVOIE, D. J. *Regional development theories & their application*. New Brunswick: Transaction Publisher, 1997. 422 s. ISBN 0765804204.
- [11] HRABÁNKOVÁ, M. *Faktory regionálního rozvoje a jejich vliv na sociálně-ekonomický potenciál regionu: vědecká monografie*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2011, 111 s. ISBN 9788072047529.
- [12] CHABIČOVSKÁ, K. *Rozvojový interaktivní audit - přístupy k řešení disparit*. Vyd. 1. Brno: GaREP, 2009, 71 s. ISBN 9788090430815.
- [13] KADERÁBKOVÁ, J., KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ, Z. *Region a regionální vědy: (vybrané sociální, kulturní a environmentální aspekty)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, 77 s. ISBN 9788074080098.
- [14] KINKOR, J. *Teorie veřejné volby: selhává trh nebo filozofie?* [online] 2000 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <<http://www.aynrand.cz/view.php?cislocianku=2000021802>> .
- [15] KRUGMAN, P. Making sense of the competitiveness debate. *Oxford Review of Economic Policy*. 2006, Vol. 12, No. 3. p. 17-35. ISSN 1460-2121. DOI: 10.1093/oxrep/12.3.17.
- [16] KUTSCHERAUER, A. Disparity v dlouhodobém vývoji regionů České republiky. In Klímová, V., Žitek, V. (eds.) *XIV. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 9-18, 320 s. ISBN 978-80-210-5513-1.
- [17] KUTSCHERAUER, A. a kol. *Regionální disparity v územním rozvoji ČR - jejich vznik, identifikace a eliminace* [online]. ©2007-2013 [cit. 2010-06-09]. Dostupné z: <<http://disparity.vsb.cz/>> .
- [18] MACHÁČEK, J., TOTH, P. a WOKOUN, R. *Regionální a municipální ekonomie*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2011, 199 s. ISBN 9788024518367.
- [19] MAIER, K. ČTYROKÝ, J. *Ekonomika územního rozvoje*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000. 142 s. ISBN 8071696447.
- [20] MATOUŠKOVÁ, Z. *Regionální a municipální ekonomie*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. 156 s. ISBN 8024500612.
- [21] *Narřízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS)* [online]. Dostupné z:

- <[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/narizeni_evropskeho_parlamentu_a_rady_\(es\)_c_1059_2003/\\$File/narizeni_ep_a_rady_1059_2003.pdf](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/narizeni_evropskeho_parlamentu_a_rady_(es)_c_1059_2003/$File/narizeni_ep_a_rady_1059_2003.pdf)>.
- [22] OECD. *Regional Development* [online]. [cit. 2012-07-23] Dostupné z: <<http://www.oecd.org/regional/regional-policy/>>.
- [23] PORTER, M. E. *Konkurenční strategie: metody pro analýzu odvětví a konkurentů*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 403 s. ISBN 8085605112.
- [24] PORTER, M. E. *The competitive advantage of nations: with a new introduction*. New York: Free Press, 1998, xxxii, 855 s. ISBN 0684841479.
- [25] SKOKAN, K. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Vyd. 1. Ostrava: Repronis, 2004, 159 s. ISBN 8073290596.
- [26] STANIČKOVÁ, M., MELECKÝ, L. Assessment of efficiency in Visegrad countries and regions using DEA models. *Ekonomická revue – Central European Review of Economic Issues*. 2012, Vol. 15, num. 3, p. 145-156. ISSN 1212-3951. DOI: 10.7327/cerei.2012.09.02.
- [27] VITURKA, M. a kol. *Teoreticko-metodologická východiska hodnocení programů podpory regionálního rozvoje*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 132 s. ISBN 8021036397.
- [28] WOKOUN, R., MATES, P., KADEŘÁBKOVÁ, J. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 474 s. ISBN 9788073803049.
- [29] ŽÍTEK, V., KLÍMOVÁ, V. *Regionální politika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 106 s. ISBN 9788021047617.